

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosának

JELENTÉSE

az AJB-4352-5/2021. számú ügyben,
rendőrségi panasz eljárás tárgyában
(előzmény ügy: RI-AJBH-53/2020.)

Érintett szerv(ek): *M. település Rendőrkapitányság*

2021.

Az eljárás megindítása

A **panaszos**¹ (a továbbiakban: panaszos) 2019. október 28-án nyújtotta be panaszát a korábbi Független Rendészeti Panasztestülethez (a továbbiakban: Testület) a vele szemben 2019. október 9-én fogatosított intézkedéssel, valamint kényszerítő eszköz alkalmazásával szemben.

A panaszos beadványában sérelmezte, hogy a rendőrök átvizsgálták a ruházatát, őt előállították, valamint vele szemben testi kényszert, majd bilincset alkalmaztak.

Az Országgyűlés a Kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvény, valamint egyes törvényeknek a kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvénnyel kapcsolatos módosításáról szóló 2019. évi CIX. törvénnyel az alapvető jogok biztosának hatáskörébe utalta a rendészeti panaszok kivizsgálásának lehetőségét. Ennek megfelelően immár e kifejezetten hatósági eljáráshoz kapcsolódó, azt kiegészítő ombudsmani típusú vizsgálat is az alapvető jogok biztosának feladata.

Tekintettel arra, hogy a beadványban megfogalmazott sérelmek felvetik a panaszos alapvető jogainak sérelmét, továbbá figyelemmel a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 92. §-ának (1) bekezdésében, valamint az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény 18. §-ának (1) bekezdése f) pontja és 39/F. §-ában foglalt hatásköri szabályokra, vizsgálatot indítottam.

Az érintett alapvető jogok

- Az emberi méltósághoz való alapvető jog [Alaptörvény II. és III. cikk]
- A személyi szabadsághoz való alapvető jog [Alaptörvény IV. cikk]

Az alkalmazott jogforrások

- Magyarország Alaptörvénye [a továbbiakban: Alaptörvény]
- Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény [a továbbiakban: Ajbt.]
- A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény [a továbbiakban: Rtv.]
- A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény [a továbbiakban: Btk.]
- A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény [a továbbiakban: Be.]
- A rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet [a továbbiakban: Szolgálati Szabályzat]
- A rendőri intézkedések gyakorlati végrehajtásának alapvető taktikáiról szóló 18/2008 (OT 10.) ORFK utasítás [a továbbiakban: ORFK utasítás]

¹ Az Ajbt 39/L§ (1) bekezdése értelmében a panaszos személyes adatait töröltük.

A tényállás megállapításai

1. A panaszbeadvány

A panaszos beadványát azzal kezdi, hogy ellene büntetőeljárás indult a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 222. §-ának (1) bekezdésébe ütköző zaklatás vétségének megalapozott gyanúja miatt, V. V. feljelentése és magánindítványa alapján. Ennek keretében kezdeményezték vele szemben intézkedést a M. település Rendőrkapitányság (a továbbiakban: Rendőrkapitányság) rendőrei 2019. október 9-én 9 óra körül.

Az intézkedés során *dr. B. Cs. c. r. őrgy.* személyesen eljárva a helyszínen közölte a panaszossal a gyanúsítás tényét, majd a *Be. 117. §-ának (1) bekezdésének* megfelelően közölte azt is, hogy őt kihallgatás céljából elő fogják állítani a Rendőrkapitányság *Vasúti Rendőrőrsére*.

A panaszos sérelmezi, hogy vele szemben „testi kényszerít, motozást és 30 percig bilincset” alkalmaztak. A panaszos kiemeli, hogy a rendőrök azon állítása, miszerint a bilincs alkalmazására azért volt szükség, mivel az intézkedés során tett kijelentései és zavart állapota miatt tartani lehetett az esetleges szökésétől, nem fedik a valóságot. Az intézkedés során nem volt zavart az állapota, kétértelmű kijelentéseket nem tett, tisztában volt azzal, hogy az *Rtv. 19. §-a (1) bekezdésének* megfelelően alá kell vetnie magát a rendőri intézkedésnek.

A panaszos álláspontja szerint nem volt szükség az előállítására, mivel kihallgatása más formában (pl. telefonon), de akár későbbi alkalommal idézés alapján is megoldható lett volna.

2. A rendőrség álláspontja

A panasz kivizsgálása során, a tényállás pontosabb megismerése érdekében felvilágosítást kértem a rendőrségtől a panaszolt intézkedésről, valamint kértem, hogy küldjék meg az azzal kapcsolatos további rendőrségi dokumentumokat, és a konkrét kérdésekkel összefüggésben a rendőrség álláspontját.

a) Az előállítás végrehajtásáról és kényszerítő eszköz alkalmazásáról szóló jelentés az alábbi releváns információkat tartalmazza:

I. L. c. r. törm., B. L. r. őrm., O. L. c. r. ftzls. és Z. L. K. c. r. törm. 2019. október 9-én, 9 órakor parancsnoki utasításra megjelentek a helyszínen, mivel a panaszos bűncselekmény elkövetésével volt gyanúsítható (ellene büntetőeljárás volt folyamatban).

A panaszossal szemben a helyszínen intézkedést kezdeményeztek, közölték vele az előállítás tényét (ezt a panaszos tudomásul is vette), ruházatát átvizsgálták, majd kezeit hátra helyzetben megbilincseltek (a Szolgálati Szabályzat 41. §-ának (4) bekezdés b) pontjának megfelelően), és vezetősárhoz rögzítették.

A bilincs alkalmazására azért volt szükség, mivel vele szemben zaklatás miatt indult büntetőeljárás, valamint az intézkedés során tett kijelentései és zavart állapota indokolta a kényszerítő eszköz alkalmazását.

A panaszost további intézkedések megtétele céljából sérülés- és panaszmentesen átadták *dr. B. Cs. c. r. őrnagy* számára.

A panaszost az intézkedő rendőrök felvilágosították a panasztételi jogairól, valamint annak határidejéről.

A panaszost az Rtv. 29. §-ának (1) bekezdése alapján igazoltatták, ugyanezen § (6) bekezdése alapján ruházatát átvizsgálták, majd őt az 33. § (2) bekezdés b) pontja alapján előállították. A panaszossal szemben az Rtv. 48. §-ának c) pontja alapján bilincset alkalmaztak. A panaszost figyelmeztették a kényszerítő eszköz alkalmazására. A bilincselés 9 órától 9 óra 30 percig tartott. A kényszerítő eszköz alkalmazása során sérülés, illetve anyagi kár nem keletkezett.

A jelentéshez kapcsolt parancsnoki vélemény és kivizsgálás tanúsága szerint a panaszos igazoltatása, ruházatának átvizsgálása, előállítása, a kényszerítő eszköz alkalmazása jogszerű és szakszerű volt, valamint megfelelt az arányosság követelményének.

b) A panaszossal szemben a helyszínen intézkedést kezdeményező és őt előállító rendőrök jelentései a fentiekhez képest az alábbi többlet információkat tartalmazzák:

A rendőrök dr. B. Cs. c. r. őrnagy eligazítása és utasítása alapján mentek ki a helyszínre. Az eligazítás során kiderült, hogy a panaszos az intézkedést megelőző hónapokban több alkalommal zavaros tartalmú, a sértett számára ijesztő leveleket helyezett el a sértett munkahelye, valamint az otthona előtt parkoló gépkocsijának szélvédőjén. A sértett tartott attól, hogy a panaszos erőszakossá válhat vele szemben.

A rendőrök a helyszínen a panaszost fénykép alapján ismerték fel. A helyszínen szóban közölték a panaszossal az intézkedés tényét, célját és menetét, annak lehetőségét, hogy hozzátartozót vagy más személyt értesíthet, valamint felvilágosították őt a jogairól és kötelezettségeiről. A panaszos kérésre kipakolta a zsebeit (elmondása szerint mindent), majd ruházatát az Rtv. 30. §-a alapján átvizsgálták (a taktikai szempontból megfelelő helyzetben). Ennek során előkerült egy hegyes végű (akár szúrásra is alkalmas) műanyag fésű.

A panaszos az intézkedés során izgatott lett, „nevetgéléssel próbálta oldani a feszültségét, magában mosolygott”, „végtagjait indokolatlanul kezdte mozgatni, maga mögé, ill. olyan módon nézelődött, tekintgetett, ami akár utalhat arra is, hogy menekülő útvonalat keres”. Az intézkedés biztonságos végrehajtása érdekében, a panaszos támadásától, valamint szökésétől tartva került sor a kényszerítő eszköz alkalmazására.

Az intézkedő rendőrök az előkerült műanyag fésű, valamint a panaszos zavart, izgatott magatartása alapján úgy döntöttek, hogy az felveti a szökés lehetőségét, így a panaszost megbilincseltek. A bilincset a Vasúti Rendőrőrs épületébe érkezéskor vették le a panaszosról.

c) Dr. B. Cs. c. r. őrgy. jelentései a fentiekhez képest az alábbi többlet információkat tartalmazzák:

A sértett részletes beszámolója alapján indult meg a büntetőeljárás. A beszámolóból „laikus – nem orvosi szakmai – szemmel” is felmerült annak gyanúja, hogy az egyébként rendkívül tájékozott, intelligens, széles látókörrel rendelkező panaszos a sértett személye köré kialakított tévképzetekkel él. A panaszos számára a sértett eszményi nőalak, akit nem tud elengedni, nem tudja elfogadni az elutasítását, nem tud elszakadni attól a gondolattól, hogy ő az, aki a sértettet boldoggá tudja tenni.

Az eljárás során két alkalommal kíséreltek meg kapcsolatba lépni a panaszossal (személyesen), ez azonban nem vezetett eredményre (nem sikerült kideríteni, hogy mi a panaszos tényleges

tartózkodási helye). Végül az a döntés született, hogy a sértett segítségével kerítik kézre a panaszost. Ugyan rendelkezésre állt a panaszos telefonszáma, a panaszos személyes kihallgatása, valamint az esetleges tárgyi bizonyítási eszközök beszerzésének biztosítása szükségessé tette a panaszos „tettenérését és elfogását” (figyelemmel a gyanúsítás tárgyát képező cselekmény jellegére, a megismert levelek tartalmára).

Dr. B. Cs. c. r. őrgy. volt, aki az intézkedést megkezdte, amely során a napszaknak megfelelő köszöntést követően, a „vonatkozó normáknak megfelelően” azonosította magát (igazolványának felmutatásával, valamint nevének, rendfokozatának, szolgálati helyének és beosztásának közlésével). Ezt követően tájékoztatta a panaszost a vele szembeni eljárás körülményeiről, az előállítás tényéről, valamint arról, hogy gyanúsítottként való kihallgatása szükséges. A panaszos a tájékoztatást megértette. *Dr. B. Cs. c. r. őrgy.* ezt követően kérte a panaszost, hogy „az előállítás biztonságos végrehajtása érdekében foganatosítandó ruházatótvizsgálás érdekében fáradjon a lakóépület falához”. (Ekkor érkezett meg – egymás után – az intézkedésben részt vevő többi rendőr.) A ruházatótvizsgálást *B. L. r. őrm.* végezte az épület falánál (a panaszos ennek keretében kipakolta zsebeit, majd újabb felszólítást követően arccal fordult az épület falához). Ennek során előkerült egy fésű, és egy újabb – a sértettnek szánt – levél. Közbiztonságra különösen veszélyes eszköz nem került elő.

A panaszos az intézkedés megkezdésekor „kimért, nyugodt állapotban volt”, azonban mikor tájékoztatták őt a ruházatótvizsgálás szükségességéről, izgatottá vált.

A rendőr külön kiemelte, hogy a panaszos sértettnek címzett leveléből kiderül, hogy a panaszos a rendőröket „patológias személyiségzavarral küszködő, gonosz” személyeknek tartja, „hiszen önként vetik a fejüket azon béklyóba, hogy egy hibás és gonosz törvényt megalkotó hatalomnak önként engedelmeskednek”.

A panaszos az intézkedés, a kényszerítő eszköz alkalmazása során – leszámítva a zavart, izgatott viselkedést – egyébként együttműködő volt, kihallgatását és nyilvántartásba vételét követően a rendőrök őt szabadon bocsátották. Az eljárás során a rendőrség – a tájékoztatás megadása időpontjában – még mérlegeli az elmeorvos-szakértői vizsgálat elrendelésének szükségességét.

A bilincs alkalmazásának indokaiként kiemelendő:

- a panaszos zavart tartalmú, elferdült világképe, sajátos, az általános és elfogadott normáknak ellentmondó gondolkodásmódja (amelyekre leveleiből lehetett következtetni),
- a panaszos ismeretlen lakóhelye,
- a panaszos rendőrökről kialakított negatív képe,
- az intézkedés során tanúsított izgatott magatartása, és a nála talált tárgy (fésű).

A fentiek miatt felmerült annak a lehetősége, hogy a panaszos saját magában vagy másban kárt okoz.

A Rendőrkapitányság álláspontja szerint a panaszos vonatkozásában a távbeszélőn történő idézés feltételei bár fennálltak, a gyanúsított megjelenésének idézés útján történő biztosítása az eljárás érdekeire figyelemmel nem volt célszerű (tekintettel az elkövetési magatartás folyamatosságára, a sértett egyre inkább fokozódó félelemérzetére, valamint arra a körülményre, hogy a rendelkezésre álló levelek tartalma alapján kiszámíthatatlan volt a

panaszos idézés tudomásul vételét követő magatartása), ennek megfelelően a panaszos „elfogása” mellett döntöttek.

A panaszost a rendőrök az előállítása során kihallgatták, bűnügyi nyilvántartásba vették és a sértettnek írt levelét lefoglalták.

A panaszos hozzátartozó, vagy más személy értesítését nem kérte, a kihallgatás során a gyanúsítással, valamint az intézkedéssel szemben panasszal nem élt, sérülése sem keletkezett.

A panaszos az előállításáról készült jelentésről másolatot kért és kapott.

d) A rendőrségi előállítás időtartamáról szóló Igazolás tanúsága szerint a panaszos személyi szabadságát 2019. október 9-én 9 órától 12 óra 15 percig korlátozták, amely során a panaszosnak sérülése nem keletkezett, panasszal nem élt. Az Igazoláson szerepel az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, valamint a korábbi Testület elérhetősége, valamint egy rövid panasztételi tájékoztató. Az Igazolást a panaszos aláírta.

e) A jogorvoslati jogokról, az előállítás időtartamáról szóló igazolás átvételéről, az élelmezésről, az esetleges betegségekről, orvosi ellátás szükségességéről, valamint a panasztételi szándékról szóló nyilatkozatot a panaszos aláírta. E nyilatkozat alapján a panaszos az Rtv. 92. és 93. §-a szerinti jogorvoslati tájékoztatót megkapta, élelmezést nem kért, betegségben nem szenved, sérülése nem keletkezett, az igazolást átvette, valamint panasszal nem élt.

f) A sértett feljelentéséről szóló jegyzőkönyvben szereplő cselekmény leírása megfelel a rendőrségi dokumentumokban leírtaknak. A feljelentésből kiderül többek között, hogy a sértett a panaszos magatartását zaklatásnak éli meg, amely számára ijesztő, rémisztő.

A vizsgálat megállapításai

I. Az alapvető jogok tekintetében

1. Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz [...] (Alaptörvény II. cikk). Az Alaptörvény hatálybalépését követően is hivatkozási pontot jelentő alkotmánybírói gyakorlat az emberi méltósághoz való joggal kapcsolatban arra hívja fel a figyelmet, hogy a méltóság az emberi élettel eleve együtt járó minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, és ezért minden emberre nézve egyenlő [23/1990. (X. 31.) AB határozat].

„Az emberi méltósághoz való jog azt jelenti, hogy van az egyén autonómiájának, önrendelkezésének egy olyan mindenki más rendelkezése alól kivont magja, amelynél fogva – a klasszikus megfogalmazás szerint – az ember alany marad, s nem válhat eszközzé vagy tárggyá” [64/1991. (XII. 17.) AB határozat].

Az emberi méltóság olyan szubszidiárius jellegű alapvető jog, amely az egyén autonómiájának védelmére mindig felhívható, ha *„az adott tényállásra a konkrét, nevesített alapjogok egyike sem alkalmazható”* [8/1990. (IV. 23.) AB határozat].

a) Az emberi méltóság tartalmának pozitív meghatározása lehetetlen. A jogfejlődés és jogalkalmazói gyakorlat ezért tipikusan azon esetek körét határozta meg, amelyek minden

bizonytal sértik az emberi méltóságot. Sőt például az Emberi Jogok Európai Egyezménye (a továbbiakban: Egyezmény) nem is említi kifejezetten az emberi méltósághoz való jogot, ellenben rögzít bizonyos tiltott magatartásokat (3. cikk: kínzás tilalma; 4. cikk: rabszolgaság és kényszermunka tilalma). Az Európai Unió Alapjogi Chartája már kimondja az emberi méltóság sérthetlenségét, ám annak pozitív tartalmának meghatározására – azon túl, hogy *expressis verbis* jelzi a méltóság testi és szellemi dimenziójának létét – szintén nem tesz kísérletet (1. és 3. cikk), ugyanakkor határozottan tiltja a kínzást és az embertelen vagy megalázó bánásmódot vagy büntetést megvalósító magatartásokat, valamint a rabszolgaságot és a kényszermunkát (4. és 5. cikk). Maga az Alaptörvény III. cikke a fentiekhez hasonlóan rögzíti a legfontosabb tilalmakat (többek között a kínzás, embertelen, illetve megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmát).

Az Alkotmánybíróság az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) gyakorlatát is figyelembe véve a következőképpen fogalmazott:

„Bár az Alaptörvény külön cikkben szabályozza az emberi élethez és méltósághoz való jogot (II. cikk) és a kínzás, embertelen, megalázó bánásmód, illetve büntetés tilalmát (III. cikk), az alkotmányozó hatalom normaszervezési módja csupán formai különállást valósít meg, így az Alkotmánybíróság értelmezésében a III. cikk (1) bekezdésében megjelenő tilalmak az emberi élethez és méltósághoz való jog megsértése tilalmának önálló, speciális megfogalmazásai is egyben. E felfogás összhangban van az Egyezmény 3. cikkének EJEB által kibontott tartalmával is, amely szerint az említett tilalmak megszegése az emberi méltóság sérelmét is jelenti” [32/2014. (XI. 3.) AB határozat].

A fenti tilalmak rögzítése ugyanakkor nem ad önmagában választ azok tartalmára, így tág teret ad a jogértelmezés számára. Ennek megfelelően mind az EJEB, mind az Alkotmánybíróság esetről esetre dönti el, hogy a kifogásolt bánásmód megvalósítja-e és pontosan melyik tilalmazott magatartást. [Lamm Vanda (szerk.): Emberi Jogi Enciklopédia. HVGORAC, Budapest, 2018.].

Az Alkotmánybíróság – az EJEB vonatkozó gyakorlatát alapul véve – úgy foglalt állást, hogy a kínzás, embertelen, illetve megalázó bánásmódot vagy büntetést megvalósító magatartások mindegyike *„bizonyos fokú testi és/vagy lelki gyötrelmet, szenvedést, illetve fájdalmat okoz az érintett egyén számára”*, amely magatartások *„között egyfelől az okozott szenvedés intenzitása alapján lehet különbséget tenni”* [32/2014. (XI. 3.) AB határozat].

b) A cselekvési autonómia, más megfogalmazásban az általános cselekvési szabadság az ún. „általános személyiségi jog” egyik aspektusa, szelvényjoga [ld. pl. 8/1990. (IV. 23.) AB határozat, 24/1996. (VI. 25.) AB határozat, 8/2014. (III. 20.) AB határozat, 19/2019. (VI. 18.) AB határozat]. Az Alkotmánybíróság már az egyik korai határozatában rögzítette [és ettől későbbi gyakorlatában sem tért el, mint ahogy ezt a 8/2014. (III. 20.) AB határozatában is külön megerősítette], hogy *„az emberi méltósághoz való jogot az ún. »általános személyiségi jog« egyik megfogalmazásának tekinti”*. Az „általános személyiségi jog” *„»anyajog«, azaz olyan szubszidiárius alapjog, amelyet mind az Alkotmánybíróság, mind a bíróságok minden esetben felhívhatnak az egyén autonómiájának védelmére, ha az adott tényállásra a konkrét, nevesített alapjogok egyike sem alkalmazható”* [8/1990. (IV. 23.) AB határozat].

2. Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz. Senkit nem lehet szabadságától másként, mint törvényben meghatározott okokból és törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani [...] [Alaptörvény IV. cikk (1) és (2)]. E szabadságjog szoros összefüggésben áll az általános személyiségi jogként felfogott emberi méltósághoz való joggal,

dogmatikailag annak önállósult eleme, amely fontos szerepet tölt be az egyén szabadságának, integritásának védelmében. [Lamm Vanda (szerk.): Emberi Jogi Enciklopédia. HVGORAC, Budapest, 2018.]

Az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) következetes gyakorlata szerint a szabadság és a biztonság egységet alkot, amelyben a szabadság elsősorban a fogvatartással szembeni szabadságot jelenti, míg a biztonság a szabadságba történő önkényes beavatkozásokkal szemben véd [Bozano v.s France, no. 9990/82, Judgment of 2 December 1987; Kamma v. The Netherlands, no. 4771/71, Judgment of 20 July 1972.]. Maga az Alaptörvény megfogalmazása is az egységes fogalmi megközelítést erősíti, ugyanakkor az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján elmondható, hogy a személyi szabadsághoz való jog – figyelemmel e szabadságjognak az ember szabadságát, integritását védő funkciójára – általános védelmet nyújt a szabadságkorlátozással járó intézkedésekkel szemben, amely védelem kiterjed a személyi szabadságtól való megfosztásnak nem minősülő, de a személyi szabadságot korlátozó intézkedések körére is:

„A személyi szabadság az egyén olyan autonómiáját jelenti, amely feltételezi a teljes akaratú és cselekvési szabadságot a jog keretei között. A személyi szabadság joga mindenkivel szemben érvényesülő jog, amely minden embert megillet, ugyanakkor nem részesül abszolút védelemben, mivel törvényben meghatározott esetekben korlátozható. A személyi szabadság korlátozásának számos formája ismert a magyar jogrendszerben. Ezek jórészt a büntetőeljárás lefolytatásához kötődnek; büntető anyagi jogi szankcióként (szabadságvesztés, kényszergyógykezelés) vagy büntetőeljárású kényszercselekményként (örizetbe vétel, előzetes letartóztatás, ideiglenes kényszergyógykezelés, lakhelyelhagyási tilalom, házi őrizet) jelennek meg. A büntetőeljárás kivül ugyanakkor más eljárásokban is sor kerül a személyi szabadság alapjogának korlátozására, így különösen az idegenrendészet, a szabálysértési eljárás, az egészségügyi és a rendészeti igazgatás egyes területein.” [65/2003. (XII. 18.) AB határozat]

Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint *„a szabadságelvonás alkotmányossága megítélésében meghatározó jelentőségű a szabadságelvonás időtartamának mértéke, annak indokoltsága, valamint a jogtalan szabadságelvonás esetén a jogorvoslati jog és egyéb jogkövetkezmények meghatározása, illetve azok megfelelősége”*. *„Az Alkotmánybíróság korábbi – az Alaptörvény hatálybalépését követően is hivatkozott – döntésében hangsúlyozta, hogy az egyén alaptörvényből eredő joga a személyi szabadságra és a személyi biztonságra akkor élvez hatékony védelmet, ha az eljárás tényleges időtartama nemcsak a törvény szerint maximális határidőn belül marad, hanem az ügy sajátosságaival is adekvát” [19/2019. (VI. 18.) AB határozat]*.

II. Az ügy érdemében

A panaszos sérelmezte, hogy a rendőrök átvizsgálták a ruházatát, őt előállították, valamint vele szemben testi kényszert, majd bilincset alkalmaztak.

1. A panaszos álláspontja szerint az előállítására nem volt szükség.

A panaszos sérelmezte, hogy annak ellenére állították őt elő kihallgatás céljából, hogy egyébként kihallgatása más formában (pl. telefonon), de akár későbbi alkalommal idézés alapján is megoldható lett volna.

A Rendőrkapitányság által a rendelkezésemre bocsátott dokumentumok tanúsága szerint a panaszost zaklatás bűncselekménye elkövetésének gyanúja miatt, az Rtv. 33. §-ának (2) bekezdése b) pontja alapján előállították. A sértett feljelentése és a levelek tanúsága szerint a panaszos számára a sértett eszményi nőalak, akit nem tud elengedni, nem tudja elfogadni az elutasítását, nem tud elszakadni attól a gondolattól, hogy ő az, aki a sértettet boldoggá tudja tenni. A Rendőrkapitányság álláspontja szerint a panaszos vonatkozásában a távbeszélőn történő idézés feltételei bár fennálltak, a gyanúsított megjelenésének idézés útján történő biztosítása az eljárás érdekeire figyelemmel (panaszos kihallgatásának, valamint a tárgyi bizonyítási eszközök beszerzésének biztosítása) nem volt célszerű, mivel – tekintettel az elkövetési magatartás folyamatosságára, a sértett fokozódó félelemérzetére, valamint a már az intézkedés előtt rendelkezésre álló levelek tartalmára – kiszámíthatatlan volt a panaszosnak az idézés tudomásulvételét követő magatartása. Ennek megfelelően a panaszos „elfogása” mellett döntöttek.

A rendőrségi dokumentumokban több helyen is az „elfogás” kifejezés szerepel, ugyanakkor a rendelkezésre álló információk alapján egyértelműen kijelenthető, hogy a panaszost nem – az Rtv. 33. §-ának (1) bekezdésében foglaltak szerint – „elfogták”, hanem – az Rtv. 33. §-ának (2) bekezdésében foglaltak szerint előállították.

Az Rtv. 17. §-ának (1) bekezdésének megfelelően a rendőrség a feladatának ellátása során a [...] a személyi szabadsághoz [...] jogokat a törvényben foglaltak szerint korlátozhatja.

a) Az előállítás jogalapja tekintetében:

Az Rtv. 33. §-ának (2) bekezdésének b) pontja szerint a rendőr a hatóság vagy az illetékes szerv elé állíthatja azt, aki bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható.

Mivel az előállítás az egyik legsúlyosabb jogkorlátozással járó intézkedés, amelyre az Rtv. lehetőséget biztosít az intézkedő rendőr számára, álláspontom szerint az ezen intézkedésekre irányadó rendelkezéseket – az Rtv. 2. §-ában foglalt, az emberi méltóság és általánosságban az emberi jogok védelmével kapcsolatos rendőrségi kötelezettség minél teljesebb érvényesülése érdekében – megszorítóan kell értelmezni, és különös gondossággal kell értékelni, hogy megvalósulnak-e azok a körülmények, amelyeket az Rtv. 33. §-a szerinti szabadságelvonás feltételeiként a törvény megfogalmaz.

A Btk. 222. §-ának (1) bekezdése szerint, aki abból a célból, hogy más megfélemlítsen, vagy más magánéletébe, illetve mindennapi életvitelébe önkényesen beavatkozzon, őt rendszeresen vagy tartósan háborgatja, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A fenti jogszabályhely ismertetését követően fontos rögzíteni, hogy valamely cselekmény tényállásszerűségét kizárólag a rendőri intézkedés jogalapja szempontjából vizsgálom. Az Rtv.-ben rögzített hatásköri szabályok szerint ugyanis az alapvető jogok biztosa nem veheti át a nyomozó hatóság szerepét, azonban ha nem végezné el a rendőri intézkedés alapjául szolgáló cselekmény elsődleges értékelését, az alapjog-korlátozás vizsgálata üresedne ki.

A Btk. kommentárja szerint a zaklatás elkövetési magatartása más személy rendszeres vagy időben tartós (elhúzódó) háborgatása, azaz olyan magatartás, amely a sértett magánéletét, mindennapi életvitelét jelentősebb mértékben zavarja, nyugtalanítja vagy feldúlja. A magánélet és a mindennapi élet háborgatásának motívuma és irányultsága (például családi élet, szexuális kontaktus, politikai, etnikai, vallási hovatartozás) közömbös. Tipikus háborgató magatartás

lehet, ha az elkövető a sértettel rendszeresen vagy tartósan, személyesen vagy telekommunikációs eszközzel törekszik kapcsolatot teremteni (például telefonhívás, sms, e-mail). [Karsai Krisztina (szerk): Nagykomentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez]

A rendelkezésemre álló információk alapján a sértett feljelentése és a levelek tartalma egyértelműen olyan panaszosi magatartásra utalnak, amely megfelel a zaklatás tényállásának, **tehát felmerült annak megfelelő mértékű gyanúja, hogy a panaszos bűncselekményt követett el, így a panaszos előállításának volt jogalapja.**

b) Az arányosság (szükségesség) követelményére figyelemmel:

Az Rtv. hivatkozott 33. §-ának (2) bekezdése nem kötelező jelleggel írja elő az előállítás végrehajtását, hanem az intézkedő rendőrnek mérlegelési jogkört biztosít, így az előállítás tényét az arányosság követelményére figyelemmel is szükséges értékelni.

Az Rtv. 15. §-ának (1) és (2) bekezdésének megfelelően a rendőri intézkedés nem okozhat olyan hátrányt, amely nyilvánvalóan nem áll arányban az intézkedés törvényes céljával, valamint több lehetséges és alkalmas rendőri intézkedés, illetőleg kényszerítő eszköz közül azt kell választani, amely az eredményesség biztosítása mellett az intézkedéssel érintettre a legkisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással jár (ún. arányosság követelménye).

Fontos rögzíteni tehát, hogy a Rtv. 33. §-ának (2) bekezdése szerinti előállítás alkalmazása tekintetében a rendőr szabad belátása alapján hozott döntése nem lehet önkényes, az mindig a helyszínen értékelhető tények mérlegelésén kell, hogy alapuljon. Az automatikusan alkalmazott előállítás abban az esetben is alapjogsértő, amikor egyébként a helyszínen értékelhető tények alapján lehetne igazolni az intézkedés alá vont személy előállításának szükségességét.

Vizsgáltam, hogy a Rendőrkapitányság által rendelkezésemre bocsátott dokumentumok tartalmából lehet-e következtetni arra, hogy az előállítás végrehajtása a helyszínen értékelhető tények mérlegelésén alapult-e.

Dr. B. Cs. c. r. örgy. jelentésében elismerte, hogy lett volna lehetőség a panaszos távbeszélőn történő idézésére, hiszen rendelkeztek az ő telefonszámával, ugyanakkor a – fentebb már ismertetett – körülmények mérlegelése alapján jutottak arra a következtetésre, hogy szükséges a panaszos előállítása.

A panaszos előállítása tehát nem automatikusan történt, arra rendőri mérlegelés után került sor, a rendőrség pedig részletesen ismertette azokat a tényeket, amelyeket a döntése során mérlegelt. **Figyelemmel a fentiekre – különösen a feljelentésben leírt cselekmény jellegére – elfogadom a rendőrség álláspontját, miszerint a panaszossal szembeni eljárás eredményessége és a sértett érdekeire tekintettel szükséges volt a panaszos előállítása, így e tekintetben jogszerűen, az arányosság követelményének megfelelően korlátozták a panaszos személyi szabadságát.**

2. A panaszos sérelmezte, hogy ruházatát átvizsgálták.

A vizsgált panaszem kapcsán megjegyzendő, hogy míg a panaszos beadványában „motozás” szerepel, addig a rendőrségi iratok ruházatátvizsgálásként írják le a panaszossal szembeni intézkedést.

A „motozás” a Be. 306. és 307. §-ai szerinti eljárási cselekmény, amelyre a rendelkezésemre álló információk alapján nem került sor a panaszossal szemben.

A Rendőrkapitányság által a rendelkezésemre bocsátott dokumentumok közül az előállítás végrehajtásáról és kényszerítő eszköz alkalmazásáról szóló jelentés tanúsága szerint az Rtv. 29. §-ának (6) bekezdése szerinti, míg a panaszossal szemben a helyszínen intézkedést kezdeményező és öt előállító rendőrök jelentéseinek tanúsága szerint az Rtv. 30. §-a szerinti ruházátátvizsgálásra került sor. Az Rtv. 30. §-ában ugyan van szó ruházátátvizsgálás lehetőségéről, ám az más esetekben alkalmazandó (rendezvény, esemény, továbbá közlekedés biztonságát, közterület rendjét veszélyeztető jogellenes cselekmény megelőzése, megakadályozása érdekében, meghatározott területre vonatkozóan). Jelen ügyben a rendőrök az Rtv. 31. §-a szerinti – személyi szabadságában korlátozott személlyel szemben alkalmazható – ruházátátvizsgálásra gondolhattak. Figyelemmel arra, hogy a panaszos ruházatának átvizsgálására nem az igazoltatás keretében [Rtv. 29. §-ának (6) bekezdése], hanem „az előállítás biztonságos végrehajtása érdekében” került sor, így a helyes jogalap az Rtv. 31. §-ának (1) bekezdése lett volna. (Egyébként az Rtv. szerinti valamennyi ruházátátvizsgálás módjára egyaránt az ORFK utasítás 6.4. pontja az irányadó, az egyes esetek között lényegi eltérés e tekintetben nincs.)

A ruházátátvizsgálás eredményeként a panaszostól egy hegyes végű műanyag fésű, valamint egy – a sértettnek szánt – levél került elő.

Az Rtv. 31. §-ának (1) bekezdésének megfelelően, akivel szemben személyi szabadságot korlátozó intézkedést foganatosítanak, annak ruházatát a rendőr a 29/B. § (1) bekezdésében meghatározott dolog elvétele végett, előzetes figyelmeztetés után átvizsgálhatja.

Az Rtv. 29/B. §-ának (1) bekezdése alapján a rendőr feladatának teljesítése során megtalált olyan dolog, amely [...] a büntetőeljárásáról szóló törvény alapján bizonyítási eszközként lefoglalható, valamint a támadásra, vagy önveszély okozására alkalmas [...] dolgot a jogosultnak vagy az eljáró hatóságnak történő átadásig, zár alá vétel vagy lefoglalás elrendeléséig, de legfeljebb három munkanapra átvételi elismervény ellenében ideiglenesen elveheti.

Figyelemmel arra, hogy az Rtv. 31. §-ának (1) bekezdése szerinti ruházátátvizsgálás nem automatikus cselekmény, hanem mérlegeléshez kötött, vizsgáltam annak szükségességét és arányosságát.

Az Rtv. korábban már hivatkozott 15. §-ának (1) bekezdésének megfelelően a rendőri intézkedés nem okozhat olyan hátrányt, amely nyilvánvalóan nem áll arányban az intézkedés törvényes céljával.

A rendelkezésemre álló információk alapján a panaszossal szembeni intézkedés céljai között szerepelt tárgyi bizonyítási eszközök beszerzése, továbbá – a sértett feljelentésének, valamint az általa korábban bemutatott leveleknek a tartalmát figyelembe véve – felmerült annak lehetősége, hogy a panaszos önkárosító, vagy esetleg támadó magatartást fog tanúsítani az intézkedés során. Megítélésem szerint ezen indokok szükségessé tették, hogy a panaszos ruházatát átvizsgálják. Egyébként az intézkedő rendőrök kizárólag olyan dolgot vettek el a panaszostól, amely bizonyítási eszközként szolgálhat a vele szemben folytatott büntetőeljárásban (sértett számára írt levél), továbbá amely – bár nem általánosságban véve, de adott esetben – támadásra vagy önveszély okozására alkalmas lehet (hegyes végű műanyag fésű).

A panaszos nem fogalmazott meg sérelmet a ruházatátvizsgálás végrehajtásának módja tekintetében, így azt külön nem vizsgáltam, ugyanakkor az intézkedés jogalapjának és szükségességének vizsgálata során rendelkezésemre bocsátott dokumentumok tanúsága alapján nem is merült fel alapvető jogokkal kapcsolatos visszásság.

Ruházatátvizsgálás során az Rtv. 29/B.§-ának (1) bekezdése szerinti dolog kizárólag ideiglenesen és elismervény ellenében vehető el, ám a panaszos nem fogalmazott meg sérelmet az érintett dolgok elvétele és azok sorsa tekintetében, így az elvett dolgok sorsát – a fentiekben foglaltakon túl – külön nem vizsgáltam.

A fentieknek megfelelően a ruházatátvizsgálás alkalmazására szükség volt, így annak alkalmazása jogszerű volt és megfelelt az arányosság követelményének. Bár a jogalapot rosszul és következetlenül jelölték a rendőrségi dokumentumok, e körülmény – figyelemmel arra, hogy az Rtv. 29. §-ának (6) bekezdése, 30. §-ának (3) bekezdése, valamint a 31. §-ának (1) bekezdése szerinti ruházatátvizsgálás végrehajtásának módja között a vonatkozó szabályozás értelmében lényeges eltérés nincs – alapvető jogokkal kapcsolatos visszásságot nem eredményezett.

3. A panaszos sérelmezte, hogy vele szemben testi kényszerrel, majd bilincset alkalmaztak.

A panaszos álláspontja szerint ő nem volt zavart, kétértelmű kijelentéseket nem tett, tisztában volt azzal, hogy az Rtv. 19. §-ának (1) bekezdésének megfelelően alá kell vetnie magát a rendőri intézkedésnek.

A Rendőrkapitányság által a rendelkezésemre bocsátott dokumentumok tanúsága szerint felmerült annak lehetősége, hogy a panaszos saját magában vagy másban kárt okoz, valamint esetleg szökést kísérel meg, mivel:

- vele szemben zaklatás bűncselekménye miatt indult eljárás, továbbá
- mivel – az intézkedést megelőzően feltárt – világképe zavart, sajátos, elferdült, gondolkodása az általános és elfogadott normáknak ellentmondó,
- a rendőrökkel szemben kialakított képe negatív,
- tartózkodási helye ismeretlen volt,
- magatartása az intézkedés során – a kezdetben kimért és nyugodt állapot után – zavarttá, izgatottá vált („végtagjait indokolatlanul kezdte mozgatni, maga mögé, ill. olyan módon nézelődött, tekintgetett, ami akár utalhat arra is, hogy menekülő útvonalat keres”), és egy hegyes végű műanyag fésűt is találtak nála.

Ugyanakkor *dr. B. Cs. c. r. őrgy.* kiemelte, hogy a panaszos az intézkedés és a kényszerítő eszköz alkalmazása során – bár a viselkedése zavarttá, izgatottá vált – együttműködő volt.

Az Rtv. 2. §-ának (1) bekezdése második mondatának megfelelően a rendőrség tiszteletben tartja és védelmezi az emberi méltóságot, óvja az ember jogait.

Az Rtv. korábban már hivatkozott 15. §-a alapján a rendőri intézkedés nem okozhat olyan hátrányt, amely nyilvánvalóan nem áll arányban az intézkedés törvényes céljával, így több lehetséges és alkalmas rendőri intézkedés, illetőleg kényszerítő eszköz közül azt kell választani, amely az eredményesség biztosítása mellett az intézkedéssel érintettre a legkisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással jár (ún. arányosság elve). Ennek megfelelően az Rtv. 16. §-a alapján rendőr kényszerítő eszközt csak a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén, az arányosság elvének figyelembentartásával alkalmazhat úgy, hogy az nem

okozhat aránytalan sérelmet az intézkedés alá vontnak. Nincs helye a kényszerítő eszköz további alkalmazásának, ha az ellenszegülés megtört, és a rendőri intézkedés eredményessége enélkül is biztosítható.

A Szolgálati Szabályzat 39. §-ának (1) bekezdésének megfelelően az Rtv. szerinti kényszerítő eszköz csak akkor alkalmazható, ha az intézkedés alá vont magatartása, ellenszegülésének mértéke annak Rtv. szerinti alkalmazását indokolja. A nagyobb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással járó kényszerítő eszköz akkor alkalmazható, ha a kisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással járó kényszerítő eszköz alkalmazása nem vezetett eredményre vagy sikere eleve kilátástalan (ún. fokozatosság elve). Ugyanezen § (3) bekezdésének megfelelően a kényszerítő eszköz alkalmazását jól hallható, közérthető és határozott módon a következő sorrendben meg kell előznie:

- a) a jogellenes magatartás abbahagyására való felszólításnak, „a törvény nevében” szavak előrebocsátásával, valamint
- b) a figyelmeztetésnek, hogy kényszerítő eszköz alkalmazása következik.

Az Rtv. 61. §-ának (1) bekezdése szerint továbbá a kényszerítő eszköz alkalmazására az érintettet – ha az eset körülményei lehetővé teszik – előzetesen figyelmeztetni kell.

A fenti szabályoknak megfelelően tehát az intézkedő rendőröknek minden esetben mérlegelniük kell, hogy az intézkedés célja elérése érdekében mi az a legkisebb korlátozás, amely mellett a rendőri intézkedés megfelelő eredménnyel tud zárulni.

a) Az Rtv. 47. §-ának megfelelően a rendőr – intézkedése során – az ellenszegülés megtörésére testi erővel cselekvésre vagy a cselekvés abbahagyására kényszerítést (testi kényszert) alkalmazhat.

A Szolgálati Szabályzat 40. §-ának (1) bekezdése szerint a megfogás, a leszorítás, az elvezetés vagy más, a rendőr által fizikai erő kifejtéssel alkalmazott, valamely cselekvésre vagy cselekvés abbahagyására irányuló kényszerítés (a továbbiakban: testi kényszer) akkor alkalmazható, ha a rendőri erőfölény vagy az intézkedés alá vont személy állapota, magatartása folytán a rendőri intézkedés eredményessége ezzel biztosítható.

A testi kényszer tekintetében a rendelkezésemre álló dokumentumok nem tartalmaznak külön információt. A rendőri jelentések alapján a panaszossal szemben kényszerítő eszközként kizárólag bilincset alkalmaztak. E tekintetben tehát ellentmondás feszül a panaszosi és a rendőrségi álláspontok között. Figyelembe véve azonban, hogy a panaszos nem fejtette ki a testi kényszerként értékelt cselekmény végrehajtásának módját, és így az feltehetően a bilincs felhelyezéséhez kapcsolódott (esetleg a panaszos kíséréséhez), elfogadom a rendőrség álláspontját, miszerint önállóan nem került sor testi kényszer alkalmazására, így annak jogszerűségét külön (a bilincseléstől függetlenül) nem vizsgáltam.

b) Az Rtv. 48. §-a taxatív tartalmazza a bilincs alkalmazásának lehetséges indokait. E szakasz szerint a rendőr bilincset alkalmazhat a személyi szabadságában korlátozni kívánt vagy korlátozott személy önkárosításának megakadályozására, támadásának megakadályozására, szökésének megakadályozására vagy ellenszegülésének megtörésére.

A bilincselés szabályait a Szolgálati Szabályzat 41. §-a részletezi, amelynek (1) bekezdése példálózó jelleggel felsorolja a bilincs alkalmazásának lehetséges esetköreit:

- a) aki erőszakos, garázda magatartást tanúsít, és ennek abbahagyására testi kényszerrel nem készíthető,

- b) aki az intézkedő rendőrt, annak segítőjét, valamint az intézkedésben közreműködőt megtámadja,
- c) akinek az elfogására bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja miatt került sor, és szökése bilincs alkalmazása nélkül nem akadályozható meg,
- d) akinek a jogszerű intézkedéssel szembeni ellenszegülése testi kényszerrel nem törhető meg,
- e) aki önkárosító magatartást tanúsít vagy ilyen magatartás tanúsításával fenyeget,
- f) akinek fogvatartása során kísérését rendelték el, és a kísért személy veszélyessége azt indokolja, vagy
- g) akit egyedül intézkedő rendőr állít elő.

A Kúria a Kfv.III.37.713/2015/5. ügyszámon hozott ítéletében a bilincs alkalmazása kapcsán kifejtette: *„[...] mind a bírósági joggyakorlat (Kfv.III.37.025/2015/3., illetve Kfv.III.37.572/2015/5.), mind a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata (különösen a 20972/92. számú Raninen-ügy) szerint a bilincs használatának elrendelése kérdésében kétségtelenül az azt alkalmazni kívánó hatóság tagja széles mérlegelési jogkörében dönt, azonban a használat jogszerűsége kérdésében annak vizsgálatát írja elő, hogy az adott egyedi esetben fennálló körülmények mennyiben támasztják alá az intézkedést. Ennek kapcsán azt kell előtérbe helyezni, hogy van-e indok annak a feltételezésére, hogy a kényszerintézkedéssel, bilincseléssel érintett személy ellenáll, megszökik, sérülést, vagy kárt okoz, bizonyítékokat tüntet el”* [34]. *„Ebben a körben nem elegendő csupán arra hivatkozni, hogy az adott személy szabadlábban történő védekezése esetére fennállna a szökésének veszélye, illetve arra, hogy azt bírósági határozat állapította meg, hanem azt kell indokolni, hogy az adott esetben a bilincs használatát milyen speciális és egyedi körülmények alapozhatják meg [...]”* [35]. *„A bilincshasználat jogszerűségének vizsgálata az ügy egyedi körülményein kell, hogy alapuljon, értékelni kell, hogy a bilincs használatával érintett személyre, valamint az eljárási cselekményre tekintettel milyen speciális indoka van a fél bilincsből tartásának”* [41]. A Kúria a Kfv.III.38.129/2016/4. ügyszámon hozott ítéletében az Rtv. 48. §-ának c) pontja kapcsán fejtette ki a következőket: *„Az idézett jogszabályokból következik, hogy a bilincs alkalmazásához a felperes részéről olyan magatartás tanúsítása lett volna szükséges, amely ellenségesnek, együtt nem működőnek minősült. Ehhez képest nevezett alávetette magát a rendőri intézkedésnek, együttműködött a rendőrökkel. [...] A szökés megakadályozásához hozzá tartozna olyan magatartás, amelyet csak a bilincs alkalmazásával lehet megakadályozni [...]. A szökésnek csak elképzelhető távoli lehetősége a Kúria álláspontja szerint önmagában nem elegendő a felperes megbilincselésére és egyben nem szolgálhatja a szökés megelőzését sem olyan magatartás hiányában, mely akár közvetetten is szökésre utalna”* [14]. *„[A] bilincshasználat bármilyen kényszerítő körülmény, biztonsági kockázat nélküli, preventív használata egyértelműen ellentétes lenne az Emberi Jogok Európai Bíróságának irányadó gyakorlatával is [Raninen v. Finland, no. 20972/92., §56, Öcalan v. Turkey [GC], no. 46221/99, §182, Svinarenko And Slyadnev v. Russia, nos. 32541/08 and 43441/08, §117]”* [15]. A Kúria a Kfv.VI.37.439/2016/6. ügyszámon hozott ítéletében hangsúlyozza, hogy *„a bilincselés, mint kényszerítő eszköz alkalmazása jogszerűségének megítélése során a teljes folyamatot értékelni kell, egészen a bilincselés befejezéséig, illetve annak elmaradása esetleges következményeiig”*. *„Így figyelembe kell venni, hogy miért, milyen bűncselekmény elkövetésének alapos gyanúja miatt indult a büntető eljárás, milyen biztonsági kockázatok merülnek fel az elfogással kapcsolatban, az érintett személy (személyek) veszélyesnek minősülnek-e, várható-e a rendőrökkel szemben ellenszegülés, támadás, illetve fennáll-e a szökés lehetősége. Az akció megszervezése során az illetékes rendőri vezetőnek ezeket a szempontokat értékelnie szükséges, a kényszerítő eszközöket ezek figyelembe vételével kell alkalmazni. Az intézkedés alá vont személy magatartása, ellenszegülésének mértéke mellett*

további fontos szempont az elfogásban résztvevő rendőrök és a környezetben lakó, tartózkodó civilek védelme is.” [22]. „*A bilincselés alkalmazása jogszerűségének megítélése során az ahhoz vezető folyamat egészét kell értékelni, figyelembe véve az intézkedés alá vont személy veszélyességét, a biztonsági kockázatot és a közelben lakó, tartózkodó civilek, valamint a rendőrök védelmét is*” [28]. A Kúria a Kfv.VI.38.150/2018/10. számú ítéletében – megerősítve az előzőekben foglaltakat – kimondta a bilincselés jogszerűtlenségét egy olyan ügyben, amelyben „*a felperes a rendőri intézkedés során együttműködő volt, ellenállást, ellenszegülést nem tanúsított, szökést nem kísérelt meg, arra utaló magatartást szintén nem tanúsított*”.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága gyakorlatából kiemelendő a Rainen v. Finland [no. 20972/92.] ügy, amelyben a Bíróság az Emberi Jogok Európai Egyezményének 3. cikke tekintetében kimondta, hogy a bilincselés alkalmazása során jelentősége van annak is például, hogy volt-e indok annak feltételezésére, hogy az érintett személy ellenáll, megszökik, sérülést vagy kárt okoz, illetve bizonyítékokat tüntet el [56].

A fentiekben bemutatott döntések alapján körvonalazódó bírósági gyakorlat szerint van lehetőség bizonyos esetekben, kockázatsökkentési céllal, preventív jelleggel alkalmazni bilincset, ugyanakkor – ahogyan az valamennyi döntésből egyértelműen kiderül – minden esetben szükséges, hogy legyenek olyan egyedi körülmények, amely ténylegesen felvetik annak kockázatát, reális és jelenvaló veszélyét, hogy az intézkedés alá vont személy önkárosító, esetleg támadó magatartást fog tanúsítani, vagy szökést fog megkísérelni. A pusztán elvi lehetőség önmagában nem elegendő.

A bilincselés tehát kizárólag az Rtv.-ben felsorolt esetekben alkalmazható. Tekintettel a bilincselés személyi szabadságot, valamint cselekvési autonómiát jelentősen korlátozó voltára, a fentiek alapján különös súlyt kell fektetni az alkalmazás körülményeinek vizsgálatára.

A fentieknek megfelelően jelen ügyben azt kellett vizsgálnom, hogy az intézkedő rendőrök által a bilincselés indokaként felhozott körülmények ténylegesen felvetették-e annak kockázatát, reális és jelenvaló veszélyét (tehát nem pusztán lehetőségét), hogy a panaszos az intézkedés során önkárosító, esetleg támadó magatartást fog tanúsítani, vagy szökést fog megkísérelni miközben egyébként – a rendőrségi jelentések szerint is – alávetette magát a rendőri intézkedésnek, annak során együttműködő volt.

Álláspontom szerint rendőri jelentésekben szereplő indokok összességükben, általánosságban felvetették annak pusztán lehetőségét, hogy a panaszos az intézkedés során önkárosító, esetleg támadó magatartást tanúsíthat, szökést kísérelhet meg (különösen az ellene folyó büntetőeljárás alapját képező cselekmény jellege, a panaszos rendőrökről kialakított képe, az általános és elfogadott normáknak ellentmondó gondolkodása, zavarttá váló viselkedése miatt). Ugyanakkor a panaszos – a rendelkezésemre álló információk szerint – büntetlen előéletű volt, az intézkedés során a rendőrökkel szemben sem fizikailag, sem verbálisan nem viszonyult erőszakosan, vagy más módon fenyegető, ellenszegülő módon, sőt együttműködő volt, továbbá összesen 5 fő rendőr vett részt a helyszínen az intézkedés során, biztosítva annak eredményességét. Kiemelendő az is, hogy a panaszosnál talált hegyes végű műanyag fésű sem veszélyesebb, mint pl. egy átlagos fém toll, így amennyiben – akár korábbi cselekmények kapcsán, akár az intézkedés során tanúsított magatartás alapján – nem vetődik föl annak reális veszélye, hogy azt az intézkedés alá vont személy rendeltetésével össze nem egyeztethető módon támadásra, vagy önkárosításra kívánta használni, nem tekinthető veszélyes eszköznek, nem utal önkárosító, esetleg támadó hozzáállásra. **Mindezek alapján a fent vázolt pusztán lehetőség nem érte el az önkárosító, esetleg támadó magatartás vagy szökés tényleges**

kockázatát, reális és jelenvaló veszélyét, így a bilincs alkalmazása sértette a panaszos személyi szabadsághoz való alapvető jogát és emberi méltóságát.

Intézkedési javaslatom az országos rendőrfőkapitány részére:

A jelentésben feltárt alapvető jogokkal összefüggő visszasságok jövőbeni megelőzése érdekében – az Ajbt. 31. §-a (1) bekezdésének és az Rtv. 92. §-a (1) bekezdésének megfelelően – **felkérem az Országos Rendőr-főkapitányság vezetőjét a következőkre:**

E jelentés ismertetésével hívja fel az érintett szolgálati állomány figyelmét arra, hogy **a bilincs alkalmazása során különös figyelmet szükséges fordítani az arányosság- valamint a fokozatosság elvének érvényesülésére.** Ezzel összefüggésben az Rtv. 48. §-ában foglalt esetek megvalósulásának **puszta lehetősége nem biztosít kellő jogalapot a bilincs preventív alkalmazásához.** Ahogy az a hivatkozott bírósági gyakorlatból is következik a bilincs preventív alkalmazásához **szükséges, hogy az intézkedés alá vont személyhez köthető körülmények ténylegesen felvessék a hivatkozott törvényi taxációban szereplő esetek valamelyikének kockázatát, reális és jelenvaló veszélyét.** (Ilyen körülmények lehetnek pl. az intézkedés alá vont személynek a korábbi vagy az intézkedés alapjául szolgáló ténylegesen erőszakos cselekményei, az akár verbálisan, akár fizikailag az intézkedés során tanúsított erőszakos vagy más módon fenyegető, ellenszegülő magatartása, hozzáállása.)

Budapest, 2021. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos